

אדר

שני ספרי שירה חדשים

ושר עם כל רכותו וכמיהתו יש בו כוח
סתר. איתנות נפשית והבנה ללב של
זאדם. הטוב שבשירי האהבה שלה
זוא: „אל רע“ בתרגומו של שמעון
זלקין. בשיר זה נתמצו היסודות המר
ופיינים את שירת אהבתה ונתגלה הר
זחן היסודי המציין את מבעה הלירי.
בדממה העמוקה / צרוף צרפה יר
זק. / יהאינא כן, רעי: / לקט את
המרגליות, / שעות דמוסות שבהלור
כנו, / לספן נא וחשוב: / עולה כחול
כל בוקר / אחרי כל לילה שהולך.

המדור השני שבספר שיריה של
ברכה קופשטיין מכיל אוסף שירי הר
ארץ. מבחינת מבעם השירי נופלים
שירים אלה משיריה האחרים בגלל
הפאטיסטיקה הרגשית. בגלל צלילם הר
גבוה והמתלהב שהנו יותר צלילה של
מליצה מאשר של ליריקה כנה. געגעי
עים עמוקים התגעגעה המשוררת לר
ארץ בהיותה בתורל ושמחה היא שמר
חה רבה בהתגשם געגועיה ובהאחזה
במולדת. אך לא הצליחה לתת ביטוי
חדר למתהווה בנפשה ובמקום זאת
מציירת היא ציור חיצוני בלחייסר
סונאלי מלא קריאות התלהבות וכר
טויים מקובלים ומשומשים.

כנה יותר, אישי יותר ועז ביטוי
יותר הוא פרק השירים המוקדש לר
חיות המשוררת בבית ליד. בהסתכר
לות חדה ובהבנה ללבם של העולים
ידועי הסבל מתארת היא את המגע
הבין אנשי בינה לבינם ובינם לבין
עצמם. „מבט עיניהם — אינו אך
מבט: / זה הגשר בין מוות, חיים
ומשפט. / הסובל בתוכם — אינו רק
סובל: / הוא שואג זעקה אל מצאון
התבל“.

אישיים ביותר, צלולי ביטוי ורג
שניים מאד הם השירים שנאספו בר
פרק השירים האחרון — „נימים“. לפי
נינו קטעי הגיג, רישומי חסך של רגש,
הרהורים צורבים את הנפש, דבקות
בדמותו השלמה ושופעת כמיהה דתית
של האב ותפילה לאל „חוקני, אל.
לשיר עד קצה / כל דמע המבליג
עד נצח —“.

מבחינה צורנית ככולה ברכה קופ
שטיין באזיקי החרוז והמשקל המקור
בלים, יראה מפני חידושים צורניים
רשבירת מוסכמות וכבלים אלה כופים
עליה לעתים אף שגרה של ביטוי ור
פסי הבעה מקובלים ומשומשים.

א. „נהר חוזר“
המשורר הצעיר בן ציון תומר,
כינס את שיריו בקובץ „נהר חוזר“,
שהופיע בהוצאת „מחברות לספרות“,
לפנינו אוסף עשיר ומגוון של שירים
ליריים, אשר במוטיבים היסודיים שב
הם ואף בדרכי המבע שלהם סימפטר
מטיים הם לשירת בני הדור הצעיר
בארץ. בהיותם חודרים ויונקים מר
רות השפעה זרים זהים כמעט ובהיותם
מושרים זה מזה ומשפיעים זה על זה.
עם זאת ניכרת בו בבן ציון תומר נפש
לירית יוצרת החותרת למבע עצמאי.
הקשובה לחן הפנימי המתנגן בה והר
יודעת להעלותו בכנות תוך רצון להשר
תמש בכלי מבע אישיים יחודיים. אך
ביודעין או בלא יודעין חוזר המשורר
להשתמש בכלים שאולים ובדימויים
מקובלים להבעת אורית הדור הבודד.
שכוח האל ורדוף הסיוטים של המ
ציאות.

שירתו של בן ציון תומר שירה לר
רית היא, המסוגרת ודבקה במוקדיר
האני, אך עם היותה מבע האני באה
היא אף ללמד על הכלל ועל מהותו
הפנימית של בן דורנו. כבר בשירו
הראשון מתדיר בנו המשורר את תחו
שת התהום הגדולה הפעורה בין דור
האבות ובין דור הבנים, את המרחק
הגדול במהות ובתפיסת העולם על אף
המרחק הקטן בזמן ובמקום. ש הוא
בבן דורנו חסר האחיזה, חסר היניקה
הברוכה, חסר המרגוע וחסר האלוהים.
„אבי נשם עם אלוקי, / אני עם
עיט, / אבי צמח מרהוביו, / אני אפיר
לו לא מבית“, חש הוא בחורבן הר
הבית והמשפחה, חש הוא בחורבן הר
אתמול ובהזותרותו בבדידות. רואה וא
את התהדותם של חלומות האתמול,
בגיוענתם של מלאכי האור שמלאו את
סיפורי האם. רוצה הוא למצוא לו
משען, מחפש הוא קרקע מוצקה למד
רך כף רגלו, אך הלא — כלום והאין
— מאום פוערים את פיהם לפניו. גס
תם אף צינור השפע בין האלוהים
ובין בן הדור ושוב אין כל נוחם, כל
משמעות אמת לחיים. דורו של המ
שורר דור עייף ונוגה הוא. דור הצור
סה גל המות ופזול אל האור. „כפולים
היינו: אש ומים / ועיפים, כרותי
ידיים“, דור זה ידוע סבל הוא שטוף
דם ואימה. דור זה שכה לרון ולשמוח
כי הא — חונקת את גרונו, דור זה
נטש את האמונה כי הדם שטף את ביר
תו, דור זה נטש את הבארות כי בר
חופו כסה על בעירות וגופו גשרף
באש. הדור התאכזב מאלוהיו, השם הר
מפורש לא הצילו מן המוקד, הוא תר
עה ומחפש צרופים חדשים אך גם הם
יכויבו.

שירתו של בן ציון תומר שירה גר
גה היא וקובלת. אין בה מן הזעם
המתפרץ. מן השאגה הפתיטית, אלא
תחשית היא בתוגתה: „תוגה כחולה
חוגגת בראשי / תוגה כחולה / וגם
דמי עטוף עתה בכחול“. המשורר ידע
את אימת המות, את זועת הכליון והר
השמד הנאצי. המות בא והסתכל בפ
ניו בלקחו עמי את יקיריו. את קול ביר
תו הנשרף, את זעקת תרנגול. גרוח
השחוט, את בכי עץ התפוחים שנגר
דע, את רחש גלי הנהר הנושאים את
גוית אחותו הרצוחה מעלה בן ציון
תומר במראות מן הילדות השוכנים
כולם בקוטב השואה והאימה.

עולמו של בן ציון תומר עולם יתום
ומרומה הוא. עולם בו צפור שחורה
נקרה את עיני השמש, עולם בו חלור
דה זורמת בנהרותיו וחלודה אף זר
רמת בדמו של האדם, עולם זו הממ
שות איומת העיניים ניבסת באדם
ומקפיאה את דמו, עולם בו עובר הר
משורר ומפוצץ ברעות צבעונין, כורת
ראשים מעל בובות עץ ומפזר חלור
מות. אמנם עוד זעיר מה זעיר שם
מבצבצת ועולה התקוה, זורחת קרן
אור של אהבה, אך גם אלה בוקעים
בעולם של שחוריים ואימת חיים.

ב. „משמש אל שמש“
המשוררת ברכה קופשטיין כינסה
בספר „משמש אל שמש“ (הוצאת מ,
גיומן תל אביב), צרור גדול משיריה,
אשר במקורם נכתבו באידיש ותורגמו
לעברית על ידי תשעה עשר משוררים
ואנשילשון. עצם מספר כה גדול זה
של מתרגמים מעמיד מלכתחילה את
השירים במישורי מבע שונים מבחינת
שליטתם העצמית של המתרגמים בל
שון ובשירה ומבחינת התרשמותם וכר
שר מבעם, אך עם זאת אין בכך משום
פגימה במהותו הפנימית של השיר
באם באמת חדרו המתרגמים למהותו.
שירתה של ברכה קופשטיין עומדת
בסימן סנטימנטליות מרובה, סנטימנט
ליות אשר יש בה מן החינניות והקר
סם בשירי האהבה והסרידה, אך יש בה
טעם לפגם בהצהרות נרגשות ובחלוקת
מחמאות למולדת ולנוף. נוגה וכנה
היא שירת אהבתה, יש בה מהשתפכות
הנפשי. מסוד שירו של הלב המצועף
בערפילי עצב ויגון. מרבית שירי אה
בתה מתנגנים על מיתרי פרידה וכ
מיתה לאהוב אשר רחק, לאהוב אשר
איננו. לפנינו מבע ענוו ונשי, אשר